Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

BIULETYN KOWIEŃSKI

WILBI

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) GARBARSKA 7—2.

Nr. Wilno, dnia 23 września 1935 r. 1359.

Treść numeru:

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

K r o n i k a .

1/. WYWIAD PISMA FRANCUSKIEGO Z MIN.LOZORAJTISEM W SPRAWIE SYTUACJI KŁAJPEDZKIEJ. W dłuższym wywiadzie, udzielonym "Paris-Soir" litewski minister spraw zagranicznych Lozorajtis, w sposób retrospektywny przedstawia rozwój sytuacji w Kłajpedzie, podkreślając, że Litwa szczerze pragnie zachować przepisy statutu kłajpedzkiego, wówczas, gdy ze strony niemieckiej zobowiązania tego statutu, stale spotykają się z obstrukcją.

Litwa poczyniła wszelkie zarządzenia, mające na celu prawidłowe i bezstronne przeprowadzenie wyborów w Kłajpedzie w dniu 29 b.m. Całe terytorjum zostało podzielone na 200 okręgów w celu uniknięcia presji na wyborców. Urny będą przewiezione do centralnej komisji wyborczej w Kłajpedzie - mieście, gdzie zostanie dokonane obliczenie głosów. Ma to na celu zapobieżenie wszelkim możliwym nadużyciom.

Minister Lozorajtis uskarża się na szykany ze strony Niemiec. Nie chodzi już o pogróżki, z jakiemi wystąpił pod adresem Litwy w znanem swem przemówieniu kanclerz Hitler. Chodzi o fakty konkretne. Ze względów natury politycznej Niemcy zamknęły granicę z Litwą nietylko dla importu, ale nawet dla tranzytu produktów litewskich. Tą drogą Rzesza Niemiecka chciała zmusić Litwę do wyrzeczenia się praw i zadośćuczynienia roszczeniom niemieckim w sprawie Kłajpedy. Oczywiście rząd litewski stojąc na gruncie statutu kłajpedzkiego, odmawia Niemcom prawa do ferowania wyroków w przedmiocie stosowania konwencji. Pod tym względem właściwemi instancjami są: Rada Ligi Narodów lub Międzynarodowy Trybunał w Hadze./A-11/.

2/. INFORMACJE "SIEGODNIA" W SPRAWIE PRÓBY ZBLIŻENIA POLSKO-LITEWSKIEGO. "Siegodnia" Nr.262. Depesza genewskiego korespondenta "Siegodnia" Niemanowa w sprawie próby nawiazania stosunków polsko-litewskich wywołało w Kownie wielką sensację. Całe Kowno było poruszone i rozprawiało na temat możliwości politycznego zbliżenia między Polską i Litwą, mimo, że w prasie kowieńskiej ukazała się urzędowa wzmianka, iż informacje prasy zagranicznej w sprawie porozumienia polsko-litewskiego nie odpowiadają rzeczywistości. Wiadomość o spotkaniu min.Lozorajtisa z min.Beckiem potwierdziła pogłoski o bezpośrednich rokowaniach polsko-litewkich . W ten sposób urzędowe dementi litewskie odnosi się raczej do informacyj agencji Havasa, która podała najrozmaitsze szczegóły nieodpowiadające widocznie rzeczywistości. Litewskie M.S.Z. utrzymuje bezpośredni kontakt z bawiącym w Genewie min.Lozorajtisem. Ze względu na odległość minister nie zawsze może dostatecznie szybko poinformować swój rząd o zmnieniających się, jak w kalejdoskopie nastrojach genewskich. W każdym razie wiadomość o zbliżeniu polsko-litewskiem wywołała w Kownie jaknajżywsze zainteresowanie, chociaż w miarodajnych sferach kowieńskich twierdzą, że przedwczesną jeszcze jest rzeczą mówić o skonkretyzowaniu dalszego programu w zakresie zbliżenia polsko-litewskiego. Gdyby polski minister przedstawił p.Lozorajtisowi jakiś określony projekt, p.Lozorajtis przekazałby go Kownu dla rozważenia. Problem stosunków polsko-litewskich jest bowiem nie specjalną kwestją litewskiego M.S Z. a wielkim problemem polityki ogólnolitewskiej. Za podstawę możliwych rozmów na ten temat rząd lit. uznałby w każdym razie nienaruszalność swego stanowiska w sprawie wileńskiej. W tym względzie Litwa na żadne kompromisy nie pójdzie.Gdyby dalsza rozmowa polsko-litewska przyjęła formę bardziej realną, mogłoby się to odbyć jedynie pod warunkiem wyłączenia sprawy wileńskiej poza nawias rozmów, t..zn. pozostawienie tej sprawy otwartą. Co się tyczy samej możliwości takich rozmów rząd lit.nie może nie liczyć się z międzynarodową konjunkturą, która ostatnio bardzo się zmieniła. Duża rolę odegrała też ostatnia mowa Hitlera, na którą Litwa reagowała nietylko za pośrednictwem sw ego ministra w Genewie, lecz również drogą dyplomatyczną. /A-8/24 /.-

3/. ROZMOWA MIN.BECKA Z MIN.LOZORAJTISEM. Prasa ryska z 23.IX.1935 r.: Jak . podaje "Berliner Tagenblatt" min.Lozorajtis odbył w Genewie rozmowę z min.Beckiem. Rozmowa trwała przeszło godzinę i dotyczyła sprawy kłajpedzkiej oraz związanych z nią problemów. /A-8/24/.

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

K r o n i k a

1/. WYWIAD [illegible] Z MIN.LOZORAITISEM W SPRAWIE SYTUACJI MIĘDZYNARODOWEJ. W dłuższym wywiadzie, udzielonym [illegible] litewski minister spraw zagranicznych Lozoraitis, w sposób [illegible] przedstawił [illegible] sytuację w Kłajpedzie, podkreślając [illegible] przepisy statutu kłajpedzkiego [illegible] tego statutu [illegible] z obstrukcją.

[illegible] zarządzenia [illegible] na celu [illegible] w Kłajpedzie w dniu [illegible] na 800 [illegible] w celu [illegible] na wyborców [illegible] do centralnej [illegible] - [illegible] wszelkim możliwym naciskom.

Minister Lozoraitis [illegible] się na zarzuty ze strony Niemiec. [illegible] pod adresem Litwy [illegible] Hitler. Chodzi o fakty konkretne. [illegible] natury politycznej Niemcy zamknęły granicę z Litwą [illegible] litewskich. [illegible] w sprawie Kłajpedy [illegible] na gruncie statutu kłajpedzkiego [illegible] w przedmiocie [illegible] konwencji. Pod tym względem [illegible] Rada Ligi Narodów lub Międzynarodowy Trybunał w Hadze./A-11/.

2/. INFORMACJE [illegible] W SPRAWIE PRÓBY ZBLIŻENIA POLSKO-LITEWSKIEGO. [illegible] korespondenta [illegible] w sprawie próby [illegible] stosunków polsko-litewskich [illegible] w Kownie [illegible]. Cała [illegible] była [illegible] na temat możliwości politycznego zbliżenia między Polską i Litwą [illegible] informacje [illegible] nie odpowiadają rzeczywistości. [illegible] z min.Beckiem [illegible] polsko-litewskich. W ten sposób [illegible] do informacji [illegible] Havasa, [illegible] L.S.Z. [illegible] z min.Lozoraitisem. [illegible] polsko-litewskiego. [illegible] minister [illegible] problem stosunków polsko-litewskich [illegible] problemem politycznym [illegible] z Niemcami [illegible] litewskich [illegible] polsko-litewskie [illegible] niemieckiej [illegible] dyplomatycz-nej. /A-6/24 /.

3/. ROZMOWA MIN.BECKA Z MIN.LOZORAITISEM. [illegible] 28.IX.1938 r. [illegible] Lozoraitis [illegible] w Genewie rozmowę z min.Beckiem. Rozmowa [illegible] Kłajpedzkiej [illegible] z nią proble-mów. /A-6/24/.

4/. WYJAZD DELEGACJI IZBY HANDLOWO-PRZEMYSŁOWEJ DO ANGLJI. Prasa kowieńska z 19.IX.1935 r.: Dnia 21 b.m. udała się do Anglji delegacja litewskiej Izby Handlowo-Przemysłowej z członkiem Izby Wajłokajtisem na czele. Delegacja udaje się na zaproszenie angielskich izb handlowych i będzie w ciągu 3 tygodni zwiedzać ośrodki angielskiego handlu i przemysłu. Będą też badane możliwości zacieśnienia bliższych stosunków handlowych między obu krajami. Delegacja prócz Londynu odwiedzi in.miasta. /A -2 /.

5/. KOWIEŃSKIE DEMENTI W SPRAWIE POGŁOSEK O POROZUMIENIU Z POLSKĄ. Litewska agencja telegraficzna donosi: Rozpowszechniane zagranicą wiadomości o porozumieniu litewsko-polskiem nie odpowiadają rzeczywistości. /A-8/24 /.

6/. OPINJA HITLERA O LITWIE. Prasa kowieńska z 19.IX.1935 r. Kanclerz Hilter ostatnio wygłosił w Reichtagu dłuższe przemówienie, w którem m.in. wyraził się Hitler o Litwie jak następuje: "Z wielką troską naród niemiecki obserwuje wypadki w Litwie. Już kilkanaście lat jak lud niemiecki tego kraju, wbrew traktatom, jest męczony i cierpi złe z nim obchodzenie się. Wielki naród przygląda się, jak nie przytrzymują się litery prawa i postanowień traktatów jego współplemieńcy, w czasie pokoju napadnięci i oderwani od Reichu są traktowani gorzej niż przestępcy w normalnem państwie...Rząd niemiecki śledzi te wypadki z wielką uwagą i goryczą. Liga Narodów spełniłaby zadanie godne pochwały, gdyby zwróciła swą uwagę na Kraj Kłajpedzki, aby tam zaczęto respektować autonomję, nim wypadki nie przybrały ze wszechmiar pożałowania godnych form. Niemcy nie stawiają żadnych niewykonalnych żądań. Jeżeli i żądają, by Litwa wszelkiemi sposobami została zmuszona przytrzymywać się podpisanych traktatów, to przecie to żądanie 65-miljonowego narodu powinno być respektowane chociażby nie mniej, niż samowola 2-miljonowego narodu". /A-6/5 /.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

K r o n i k a .

7/. MIN. SPRAW WEWNĘTRZNYCH GEN. CZAPLIKAS W SPRAWIE LITEWSKIEJ POLITYKI WEWNĘTRZNEJ. "L.Żinios" z 20.IX.1935 r.: W polityce wewnętrznej,oświadczył minister, dążę do prawdy i sprzeciwiam się demagogji, czy to z prawicy, czy też z lewicy. Nie zezwolę na robienie nagłych zmian, nim się nie przekonam, iż zmiany te są dla kraju pożyteczne- Sprawa utworzenia przedstawicielstwa narodowego nie była jeszcze w Gabinecie Ministrów rozważana. W sprawie tej p.premjer się poprzednio wypowiedział, więc prawdopodobnie on ją poruszy i w Gabinecie. P.Minister jest przeciwnikiem takiego przedstawicielstwa, jakie było w 1926 r. Przedstawicielstwo musi rozważać poważnie i sprawiedliwie sprawy nasuwane przez życie. Zdrowa krytyka jest pożyteczna - niech ludzie swe sprawy rozważą, o ile ustawa jest niedobra, można ją skrytykować, zmienić i udoskonalić.

Ustawa prasowa jest sprawą aktualną. Prasa i informacja /aby nie było skrytem, co można ogłosić/, będzie porządkowana. Wogóle prasa musi służyć prawdzie i zamieszczać tylko prawdę.

Zebrania organizacyj są zakazane - zakaz ten jest tylko czasowy. Obecnie nie daje się zezwoleń na zebrania żadnym organizacjom, nie wyłączając narodowców. Wiceburmistrz Kowna będzie wybierany, lecz data wyborów nie jest jeszcze ustalona. Samorządy otrzymały zlecenie, by nie rozpoczynały większych prac budowlanych bez dokładnego zbadania charakteru i potrzeby tej budowy. Sprawa bezrobocia zimą, jak zazwyczaj, może się zaostrzyć, lecz obecnie rolnicy, zwłaszcza z pogranicza Łotwy, narzekają na brak robotników rolnych. W trosce o bezrobotnych, plany robót dla nich zatrudnienia są opracowywane zawczasu i przekazywane do zatwierdzenia Gabinetowi Ministrów. Ruchawki rolników, jako takiej niema, są tylko poszczególne "ciemne elementy". Proklamacje, które się ukazały były pisane ręcznie. Wogóle i działalność komunistów jest znaczna. Doczekamy ustawy, na mocy której będzie można żądać wyjaśnień i dowodów, skąd były, lub czy obecny urzędnik państwowy posiada mienie. Ustawa o walce z chorobami wenerycznemi będzie wykonywana. Samorządom i innym instytucjom już są dane konkretne wskazówki organizowania ambulatorjów i szpitali. Taksa dla lekarzy o ile i będzie ustalona, to nie taka, jakiej się żąda, gdyż wtedy nie opłacałoby się kształcić na lekarza. Obecnie sprawę tę bada Departament Zdrowia. Ustawa o obywatelstwie i paszportach jest przekazana do Gabinetu Ministrów. Sprawa Izby Lekarskiej jest dopiero w zaczątku. /C-10/4 /.

8/. WYBÓR DZIEKANA WYDZIAŁU PRAWNEGO. Prasa ryska z 20.IX. 1935 r. Dn.19.IX odbyło się posiedzenie Rady wydz.Prawnego, na którem była omawiana sprawa dymisji ze stanowiska dziekana prof. W.Biržyszki oraz sprawy wyboru jego następcy i następców profesorów Białackina, Stankiewicza i Tumenasa, którzy wystąpili z Uniwersytetu. Dziekanem został ponownie wybrany prof.Wacław Biržyszka /brat Michała Biržyszki, bawiącego w Wilnie/. Na miejsce prof.Tumenasa został wybrany asystent Giecewiczius. Obsadzenie dwóch pozostałych wakujących katedr zostało zlecone specjalnej komisji. /C-29/7 /.

9/. DEMENTI ORGANIZACJI "UKININKU VIENYBE" W SPRAWIE UDZIAŁU W ROZRUCHACH WŁOŚCIAŃSKICH. Prasa kowieńska z 20.IX.1935 r.: Tygodnik "Tevu Żeme" zamieszcza otwarty list zarządu "Jedności rolników" /"Ukininku Vienybe"/, podpisany przez prezesa tej organizacji b.min.Aleksę i sekretarza Ungurajtisa. W liście tym zarząd organizacji kategorycznie zaprzecza wszelkim wiadomościom o rzekonym udziale a nawet dominującej roli tego związku w organizacji rozruchów w Suwalszczyźnie. / C-20/.

10/. WYBORY WICEBURMISTRZA M.KOWNA. Prasa kowieńska z 18.IX. 1935 r.: Na wakującę od dłuższego czasu stanowisko wiceburmistrza m.Kowna ma być wybrany b.wiceminister Spr.Wewn. płk.Rustejka. /C-31/

11/. UTWORZENIE NOWEJ ORGANIZACJI SPOŁECZNEJ. Prasa kowieńsk z 19.IX.1935 r.:W tych dniach z rozporządzenia M.S.Wewn. utworzona zostanie nowa organizacja społeczna pod nazwą "Rada Opieki Społecznej". /C-20/.

12/.AMNESTJA W STOSUNKU DO ZAMACHOWCÓW POLITYCZNYCH.Prasa kowieńska z 18.IX.1935 r.: Prezydent Państwa przywrócił do praw Tornau'a i Szpokasa, którzy byli w 1928 r. w związku z puczem ludowców skazani na dożywotnie więzienie ciężkich robót z pozbawieniem praw. Prezydent Państwa ułaskawił niejakiego Łużysa, uczestnika puczu taurogowskiego z 1927 r. Łużys był skazany na karę śmierci,lecz zamieniono mu karę najpierw na dożywotnie więzienie, następnie na lat 15, a obecnie został on zwolniony. Skazani na mocy ustawy o ochronie państwa i narodu przez Izbę Apelacyjną na 1 i pół roku więzienia Niemcy kłajpedzcy Matz i Schmelptennig przesłali na ręce Prezydenta Państwa podania o ułaskawienie./C-37/.

13/. LOT WAJTKUSA. Lotnik litewski Feliks Wajtkus, który wystartował do lotu Nowy York-Kowno, musiał lądować spowodu braku benzyny w Ballinrobe w Irlandji. Podczas lądowania aparat został uszkodzony, lecz lotnik wyszedł cało. Wajtkus oświadczył iż miał on dobre warunki lotu. Po naprawieniu aparatu wystartuje on w dalszą drogę do Kowna. / C-34/1 /.

14./ DOM TAUTININKÓW W SZAWLACH. Prasa kowieńska z 20.IX.1935. W tych dniach został otwarty w Szawlach nowy dom tautininków. / C-6/6 /.

15/. DOKOŁA USTAWY PASZPORTOWEJ. Prasa kowieńska z 20.IX. 1935 r.: Ustawa paszportowa została już opracowana przez M-stwo Spraw Wewn. i przekazana do Gabinetu Ministrów. Zawiera ona 64 paragrafy i obejmuje wszystkie sprawy związane z wydawaniem paszportów, wiz, przepustek granicznych, pobytu cudzoziemców i t.d. tak w Wielkiej Litwie, jak i Kraju Kłajpedzkim. Po ogłoszeniu ustawy, rozpocznie się wydawanie nowych paszportów krajowych. / C-1/12/.

16/. DOKOŁA ZMIAN PERSONALNYCH W UNIWERSYTECIE. Prasa kowieńska z 17.IX.1935 r.: Jak donoszą, wobec ustąpienia z Uniwersytetu profesorów: Białackina, Stankiewicza i Tumenasa katedry po nich obejmą: prawa cywilnego prof.Szałkauskas, prawa karnego doc.Żałkauskas oraz prawo komunalne doc. Kriwickas. / C-29/7 /.

17/. NOWE PISMO. Prasa kowieńska z 19.IX.1935 r. W tych dniach ma się ukazać nowe pismo dla robotników "Darbo Lietuva" /"Litwa Pracy"/. Ma ono wychodzić 3 razy na tydzień pod redakcją A.Brużasa. /C -18/.

18/. SPRAWA USTAWY O IZBIE ROBOTNICZEJ. Prasa kowieńska z 19.IX.1935 r.: Ustawa o Izbie Robotniczej została przez Gabinet Ministrów przyjęta przed kilku miesiącami. Ostateczna redakcja tej ustawy była zlecona specjalnej komisji, która tę pracę w tych dniach ukończyła. Ogłoszenie nowej ustawy oczekiwane jest w tych dniach. /C - 21/.

19/. ARESZTOWANIE SOCJALREWOLUCJONISTÓW. Prasa kowieńska z 19.IX.1935 r. : W tych dniach aresztowany został w Birżach za przechowywanie nielegalnej literatury niejaki Jakubenas, b.członek partji socjalrewolucjonistów. Po przesłuchaniu został on zwolniony. /C -8/.

20/. NOWI ADWOKACI. Prasa kowieńska z 19.IX.1935 r.: Z rozporządzenia ministra Sprawiedliwości przyjęci zostali do adwokatury nowi adwokaci: Szyrwinskas i Reklis./C-35 /.

IV. SPRAWY POLSKIE I INNYCH MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH.

K r o n i k a .

21/. DZIEWIĄTY ZJAZD POLSKIEJ MŁODZIEŻY AKADEMICKIEJ LITWY. Prasa kowieńska z 17 i 18 września 1935 r.: 15 września r.b. rozpoczął swe obrady IX zjazd polskiej młodzieży akademickiej Litwy. Po uczczeniu pamięci Marszałka Piłsudskiego odczytany został protokół obrad z VIII zjazdu, poczem wysłuchano sprawozdanie zarządu Związku z działalności za 1934/35 rok. Skład zarządu uległ dwukrotnie zmianom. Ustąpili zeń p.Borysowicz, Paszkiewicz i Kondratowicz, a następnie został kooptowany p.Kowalewski. W rezultacie zarząd ukonstytuował się, jak następuje: prezes Kobyliński, wiceprezes- Jodkowska, sekretarz - Łapin, sekretarz - Kieraszewicz i skarbnik - Pacowski. Zarząd pracował w nadal trudnych warunkach, jednak w miarę możności usiłował trudnościom podołać. Biuro pośrednictwa pracy załatwiło 20 spraw. Komisja pracy społecznej opracowała dwa regulaminy kas oszczędnościowych i współpracę tej kasy z kowieńskiem Polskiem T-stwem Drobnego Kredytu. Stołówka akademicka wydała ogółem w roku szkolnym 3.060 obiadów. W r.b. zarząd uruchomił świetlicę akademicką zaopatrzoną w pisma krajowe i zagraniczne. Zakupił też około 20 książek o pracy społecznej i świetlicowej, urządził 15 pogadanek w świetlicach i rozpoczął wydawnictwo gazety świetlicowej. Nawiązał zarząd też kontakt z Instytutem Handlowym w Kłajpedzie, gdzie studjowało kilkunastu Polaków.

Związek liczy obecnie 370 członków. /D-2/8 /.

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

K r o n i k a .

22/. DOKOŁA WYBORÓW W KŁAJPEDZIE. Prasa kowieńska z 20.IX. 1935 r. podaje, iż na zebrania przedwyborcze litewskich rolników w Kr. Kłajpedzkim często się zjawiają zorganizowane grupy Niemców b."sovogi tów" i robią hałas uniemożliwiając obrady. W akcji tej biorą udział niemieccy rzemieślnicy i inteligenci do b.członków Sejmiku włącznie. /E -9 /.

23/. URUCHOMIENIE INSTYTUTU PEDAGOGICZNEGO. Prasa kowieńska z 19.IX.1935 r.: 18 września r.b. w Kłajpedzie odbyło się uroczyste otwarcie i rozpoczęcie roku szkolnego w Instytucie Pedagogicznym. Zebranych powitał dyrektor Instytutu dr.Soblis. Na uroczystość przybyli: Gubernator Kraju Kłajpedzkiego Kurkauskas, gen.sekretarz M-stwa Oświaty Masilunas, prezes Dyrektorjatu Bruwełajtis, rektor Instytutu Handlowego Gałwanauskas i in.

24/. Z DZIAŁALNOŚCI GIMNAZJUM W POGIEGIACH. "Lietuvos Aidas" Nr.214.: W r.b. Niemcy zbudowali w Pogiegiach nowy gmach gimnazjum i zaczęli werbować uczniów.Mimo tego liczba uczniów w tamtejszem gimnazjum litewskiem im.Duonalajtisa nietylko nie zmalała, lecz nawet wzrosła o 30. Obecnie gimnazjum litewskie liczy 380 uczniów. /E-25/.

25/ SĄDY KŁAJPEDZKIE I ICH STOSUNEK DO INSTYTUCYJ AUTONOMICZNYCH. "Lietuvos Aidas" Nr.214.: Kłajpedzkie sądy gminne rozpatrywały ostatnio sprawę b.dyrektora kłajpedzkiego zakładu ubezpieczeń Maciusa, który prowadzi proces z zakładem ubezpieczeń. Sąd nie uznał pełnomocnictwa adwokata Meyera, który otrzymał to pełnomocnictwo od obecnego dyrektora zakładu Plorajtisa. Sąd motywował to powątpiewaniem, czy Plorajtis jest legalnym dyrektorem i czy jego pełnomocnictwa są legalne. Sąd powiatowy stanął na tem samem stanowisku. Dopiero kłajpedzki oddział Trybunału Najwyższego uznał, iż dyr.Plorajtis jest legalnym reprezentantem kłajpedzkiego zakładu ubezpieczeniowego.- /E-29/